

### 3. ลักษณะพฤกษศาสตร์และพันธุ์ลำไย

ลำไยเป็นไม้ผลเขตร้อนและกึ่งร้อนที่มีลักษณะบางอย่างคล้ายลิ้นจี่และเงาะ อยู่ในวงศ์ (order) Sapindaceae สกุล (family) Sapindaceae หรือ Soapberry ซึ่งมีพืชที่อยู่ในวงศ์นี้ถึง 130 สกุล (genus) ประมาณ 1,100 ชนิด (species) เดิมลำไยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Euphoria longana* Lamk. และต่อมาได้เปลี่ยนเป็น *Dimocarpus longan* Lour. พืชที่อยู่วงศ์เดียวกับลำไยได้แก่ ลำไยเถา (*Dimocarpus longan* var. *obtusum* Leenth.), เงาะ (*Nephelium lappaceum* Linn.), คอแลน (*N. hypoleucum* Kurz.), เงาะขนสั้น (*N. Matabile* Bl.), เงาะดิเรก (*N. malaiense* Bl.), คอแลนนครราชสีมา (*Xerospermum intermedium* Radlk.) และ ลำไยป่า (*Paranephelium longifoliolatum* Lec.)

#### 3.1 ลักษณะพฤกษศาสตร์

##### 3.1.1 ลำต้น

ลำไยเป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่มแผ่กว้าง มีตั้งแต่ขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ ต้นที่ปลูกลงจากเมล็ดมีลำต้นสูงตรง เมื่อปลูกลงจากกิ่งตอนมีทรงพุ่มแผ่กว้าง เมื่อเจริญเติบโตเต็มสูง 10-12 เมตร เปลือกลำต้น สีน้ำตาลหรือสีเทาปนน้ำตาล แตกเป็นสะเก็ดและร่องขรุขระ กิ่งกลมและเนื้อไม้มักเปราะทำให้กิ่งหักง่าย

##### 3.1.2 ใบ

ใบลำไยเป็นใบรวม ที่มีใบย่อยอยู่บนก้านใบร่วมกัน (pinnately compound leaves) จำนวน 3-5 คู่ ก้านใบรวมยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร ใบย่อยจัดเรียงตัวในลักษณะตรงข้ามหรือแบบสลับกัน ก้านใบย่อยยาว 4-6 เซนติเมตร ใบย่อยเป็นรูปรีหรือรูปหอก ใบกว้าง 3-6 เซนติเมตรและยาว 10-15 เซนติเมตร ขอบใบเรียบไม่มีหยักและไม่มีมัน ใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบมักแหลมและฐานใบค่อนข้างป้าน ด้านหลังใบมีสีเขียวเข้มเป็นมันมากกว่าด้านท้องใบ เส้นแขนงแตกจากเส้นกลางใบและเห็นได้ชัดเจน

##### 3.1.3 ช่อดอก

ลำไยออกดอกที่ปลายยอดที่เจริญเติบโตเต็มที่แล้ว โดยเปลี่ยนจากตาใบเป็นตาดอก แต่บางครั้งช่อดอกก็อาจเกิดจากตาข้างของกิ่งก็ได้ ตั้งแต่เริ่มเห็นช่อดอกด้วยตาเปล่าจนก้านช่อดอกพัฒนาจนยาวเต็มที่ใช้เวลาประมาณ 45-50 วัน ขึ้นกับพันธุ์และสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอุณหภูมิ โดยช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นช่อดอกจะพัฒนาช้ากว่าช่วงที่มีอุณหภูมิอุ่นหรือสูงขึ้น ช่อดอกของลำไยเป็นแบบ compound dichasia ที่จัดเรียงดอกแบบ panicle กล่าวคือ แตกก้านดอกแขนงออกไปจากก้านที่หนึ่งและแต่ละก้านย่อยนั้นแตกแขนงต่ออีกครั้ง ช่อดอกยาว 15 –50 เซนติเมตร ในแต่ละช่อดอกมีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกไม่สมบูรณ์เพศ แต่ละช่อดอกมีดอกประมาณ 3,000 ดอกขึ้นกับพันธุ์และสภาพแวดล้อม

### 3.1.4 ดอก

ดอกมีสีครีมและเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-8 มิลลิเมตร ก้านดอกยาว 1-2 มิลลิเมตร กลีบดอกมี 5 กลีบ บางเรียวยาวเล็ก สีขาวหม่นและเรียงตัวเยื้องกัน กลีบรองดอกมี 5 กลีบเช่นกัน สีเขียวปนน้ำตาล หนาและแข็ง ขนาดกว้างกว่ากลีบดอก 3-5 เท่า ที่ฐานของกลีบรองดอกมีต่อมน้ำหวาน ดอกถ้าไยแบ่งออกได้ 3 ชนิดคือ

1. ดอกตัวผู้ (staminate flower) มีเกสรตัวผู้ 6-8 อัน เรียงเป็นชั้นเดียวอยู่บนจานรองดอกที่มีสีน้ำตาลอ่อนและมีลักษณะอูม่น้ำ ก้านเกสรตัวผู้ (filament) มีขน สีขาวขุ่น ยาวประมาณ 3 มิลลิเมตร อับเกสรตัวผู้ (anther) มีสีเหลืองอ่อน กว้างประมาณ 1 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 1.5 มิลลิเมตร มี 2 หยักและปริแตกตามยาวปลดปล่อยละอองเกสรตัวผู้ (pollen grain) ออกมาในช่วงบ่าย ละอองเกสรตัวผู้ที่แตกออกมานั้นมีสีเหลืองอ่อน รูปยาวรี เปลี่ยนเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือกลมรีเมื่อเพาะเลี้ยงในอาหารเหลวหรืองอกบนยอดเกสรตัวเมีย ละอองเกสรตัวผู้มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 27-30  $\mu\text{m}$  มี 3 ขั้ว แต่ท่อละอองเกสรตัวผู้มักงอกมาจากขั้วเดียวเท่านั้น

2. ดอกกระเทยที่ทำหน้าที่เป็นดอกตัวเมียหรือดอกตัวเมีย (pistillate flower) เป็นดอกที่เกสรตัวเมียพัฒนาจนสมบูรณ์และเห็นได้ชัด ประกอบด้วยรังไข่ที่มีขนปกคลุม มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-2.5 มิลลิเมตร ตั้งอยู่ตรงกลางของจานรองดอก รังไข่มี 2 พู (bicarpellate) และแต่ละพุมีไข่ (ovule) จำนวน 1 ใบ แต่เพียงพุดียวเท่านั้นที่พัฒนาต่อไปเป็นผลถ้าไย ส่วนอีกพูหนึ่งจะค่อยๆแห้งฝ่อและร่วงหล่นไป แต่บางครั้งอาจพบไข่ในทั้ง 2 พูพัฒนาเป็นผลได้ ก้านเกสรตัวเมีย (style) ยาว 4-5 มิลลิเมตร ปลายยอดเกสรตัวเมีย (stigma) แยกเป็น 2 แฉกและมีน้ำหวานที่จานรองดอกเมื่อดอกบานเต็มที่หรือพร้อมรับละอองเกสร ซึ่งมักจะเป็นในช่วงเช้ามืด ในดอกชนิดนี้ยังมีเกสรตัวผู้ที่มีก้านเกสรสั้นๆ จำนวน 6-8 อัน ล้อมรอบรังไข่ แต่อับเกสรตัวผู้มักเป็นหมันคือไม่ปริแตกหรือไม่มีละอองเกสรตัวผู้และค่อยๆแห้งตายหลังจากดอกบาน

3. ดอกกระเทยที่ทำหน้าที่เป็นดอกตัวผู้ (hermaphrodite flower) มีลักษณะคล้ายคลึงกับดอกกระเทยที่ทำหน้าที่เป็นดอกตัวเมียมาก แต่ดอกชนิดนี้มีอับเกสรตัวผู้ที่ไม่เป็นหมันและผลิตละอองเกสรตัวผู้ที่สมบูรณ์เช่นเดียวกับดอกตัวผู้ มักไม่ค่อยพบดอกชนิดนี้ในสภาพธรรมชาติ

โดยทั่วไปช่อดอกมักมีจำนวนดอกตัวผู้มากกว่าดอกตัวเมีย แต่สัดส่วนของเพศดอกทั้งสองชนิดนี้ผันแปรมากระหว่างช่อดอก ในต้นเดียวกันหรือต่างต้นกัน นอกจากนี้สัดส่วนเพศดอกยังแตกต่างกันตามพันธุ์และสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิหรือความชื้น การบานของดอกตัวผู้และดอกตัวเมียในช่อดอกเดียวกันก็ไม่พร้อมกัน ลำดับการบานของดอกอาจเป็นดอกตัวผู้เริ่มบานก่อนและตามด้วยดอกตัวเมียหรือดอกตัวเมียเริ่มบานก่อนและดอกตัวผู้บานต่อมา โดยจะมีช่วงเวลาที่ยอดทั้งสองชนิดนี้บานเลื่อมกันอยู่ สำหรับปัจจัยที่ควบคุมรูปแบบการบานของดอกถ้าไยแต่ละชนิดนั้นยังไม่สามารถระบุได้ชัดเจน

### 3.1.5 ผล

ผลลำไยเป็นผลเดี่ยว จากเริ่มติดผลจนเก็บเกี่ยวผลได้ใช้เวลาพัฒนาประมาณ 4-6 เดือนขึ้นกับพันธุ์และสภาพแวดล้อม เช่นหากมีอุณหภูมิต่ำจะทำให้อัตราการพัฒนาของผลต่ำ เป็นต้น ผลลำไยมีรูปร่างค่อนข้างกลมหรือกลมแป้น ขนาดของผลแตกต่างกัน เปลือกผลเจริญมาจากผนังรังไข่และเริ่มพัฒนาไปพร้อมๆกับเมล็ด ต่อมาเมล็ดหยุดการพัฒนาแต่เปลือกผลยังมีการพัฒนาต่อจนเก็บเกี่ยวผลได้ เปลือกผลสีเหลืองปนน้ำตาลหรือน้ำตาลแดง แต่บางพันธุ์เช่น เบี้ยวเขียวอาจมีสีเขียวปน เปลือกผลอาจเป็นตุ่มหรือค่อนข้างเรียบ เนื้อของลำไย (aril) พัฒนามาจากเนื้อเยื่อรอบๆ ก้านของเมล็ด (funiculus) ขึ้นมาโอบจนรอบเมล็ด เนื้อลำไยสีขาวขุ่นหรือสีชมพูเรื่อๆแตกต่างกันตามพันธุ์

### 3.1.6 เมล็ด

ลักษณะกลมหรือกลมแบน เปลือกเมล็ดสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ เป็นมัน ส่วนที่ติดกับขั้วเมล็ดมีวงกลมสีขาว ทำให้ดูคล้ายกับลูกนัยน์ตาและเป็นที่มาของคำว่า ตามังกร ขนาดเมล็ดต่างกันตามพันธุ์

## 3.2 ลักษณะประจำพันธุ์

พันธุ์ลำไยในประเทศไทยมีลักษณะต่างๆที่ความแตกต่างกัน ลักษณะที่อาจใช้ในการจำแนกพันธุ์ลำไยได้แก่ ขนาดและสีของใบ ลักษณะรูปร่างของผล และสีเนื้อ โดยพันธุ์ลำไยที่ปลูกกัน ได้แก่

### 3.2.1 ดอหรืออืดอ

เป็นพันธุ์ที่เจริญเติบโตได้ดี ทนแล้งและทนน้ำได้ดีปานกลาง ทรงพุ่มกว้างพอสสมควร ลำต้นแข็งแรง กิ่งไม่หักง่าย เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนแดง เป็นลำไยพันธุ์เบาที่ออกดอกและเก็บเกี่ยวได้ก่อนพันธุ์อื่น กล่าวคือ ออกดอกธันวาคมและเก็บเกี่ยวได้ปลายมิถุนายนหรือกรกฎาคม เนื่องจากเก็บเกี่ยวเร็วและจำหน่ายได้ทั้งผลสดและแปรรูปเป็นลำไยกระป๋องและลำไยอบแห้ง ทำให้จำหน่ายได้ราคาดีและชาวสวนนิยมปลูกมากที่สุด ใบย่อยมี 3-4 คู่ใบ ใบแก่สีเขียวเข้ม ปลายใบค่อนข้างแหลม ขนาดผลกว้างประมาณ 2.7 เซนติเมตร เนื้อสีขุ่นและค่อนข้างเหนียว รสหวานปานกลาง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 20 บริกซ์ เมล็ดค่อนข้างใหญ่และแบนเล็กน้อย ผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกร 793 กิโลกรัม/ไร่ (16 ตัน/ไร่) ลำไยพันธุ์ดอสามารถแบ่งตามสีของยอดอ่อนได้ 2 ชนิด คือ

- ดอยอดแดง เจริญเติบโตเร็ว ใบอ่อนมีสีแดง ใบย่อยกว้าง 6 เซนติเมตรและยาว 20 เซนติเมตร ขอบใบเป็นคลื่นและห่อลงเล็กน้อย ออกดอกติดผลไม่ค่อยดี ผลกลม เปลือกผลสีน้ำตาลแก่

- ดอยอดเขียว ใบอ่อนเป็นสีเขียวอ่อน ขนาดใบเล็กกว่าดอยอดแดงเล็กน้อย ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ออกดอกติดผลค่อนข้างง่าย ผลขนาดปานกลาง ลักษณะเบี้ยวและยกบ่าข้างเดียว เปลือกผลมีสีเขียวปนน้ำตาล สามารถแบ่งตามลักษณะของก้านผลได้ 2 ชนิดคือ ดอก้านอ่อนซึ่งมีเปลือกผลบางและดอก้านแข็งซึ่งเปลือกผลหนา

### 3.2.2 ชมพูหรือสีชมพู

ลำต้นสูงโปร่งและแตกกิ่งก้านสาขาดีพอสมควร กิ่งเปราะหักง่ายและไม่ทนแล้ง เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาลอ่อนเปลือกลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ใบอ่อนสีเขียวอ่อน ใบแก่สีเขียวชืด ใบแคบค่อนข้างยาว ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ใบรวมมีใบย่อย 4-5 คู่ ทำมุมเกือบฉากกับก้านใบรวม เป็นลำใบพินธุ์กลาง ที่ออกดอกปลายช่ยาวคมถึงต้นมกราคมและเก็บเกี่ยวผลกลางกรกฎาคมถึงต้นสิงหาคม ผลกลมแป้นและเบี้ยวเล็กน้อย ผลขนาดใหญ่ปานกลางกว้าง 2.8 เซนติเมตร เปลือกผลหนาสีน้ำตาลอ่อนปนเขียว เนื้อหนานปานกลาง เนื้ออ่อนไม่ละ สีชมพูเรื่อๆและยิ่งแก่ยิ่งสีเข้มขึ้น รสหวานหอม ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 21-22 บริกซ์ เมล็ดสีน้ำตาลแก่หรือดำเข้ม เมล็ดค่อนข้างเล็ก ผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรประมาณ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ น้ำหนักผลเฉลี่ย 8.9 กรัม น้ำหนักเปลือก 1.7 กรัม น้ำหนักเมล็ด 1.6 กรัม

### 3.2.3 เบี้ยวเขียว

ลำต้นมีทรงพุ่มค่อนข้างกลม เจริญเติบโตดีแต่มีก้ออ่อนแอต่อโรคพุ่มไม้กวาด ใบรวมประกอบด้วยใบย่อย 4 คู่ใบ ใบย่อยกว้าง 5 เซนติเมตรและยาว 16 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียวเข้ม ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบและเป็นคลื่นเล็กน้อย มักออกดอกติดผลปีเว้นปี เป็นพันธุ์หนักที่ออกดอกปลายมกราคมและเก็บเกี่ยวกลางสิงหาคมหรือต้นกันยายน ความยาวช่อดอก 15-30 เซนติเมตร การติดผลในช่อผลค่อนข้างห่าง ผลมีลักษณะกลมแป้นและเบี้ยว ผลขนาดใหญ่กว้าง 3.0 เซนติเมตร เมื่อผลแก่เต็มที่เปลือกสีเขียวอมน้ำตาล เปลือกหนาและเนื้อหนา เนื้อสีขาวนวล แข็งกรอบและอ่อน รสหวานแหลมกลิ่นหอม ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 22 บริกซ์ เมล็ดกลมสีดำ ค่อนข้างเล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.2 เซนติเมตร ผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกร 626 กิโลกรัม/ไร่ น้ำหนักผลเฉลี่ย 8.2 กรัม/ผล ลำใบพินธุ์เบี้ยวเขียวแบ่งได้ 2 ชนิดคือ

-เบี้ยวเขียวก้านแข็ง (เบี้ยวเขียวป่าเส้า) ติดผลไม่ดก แต่ผลขนาดใหญ่มาก อ่อนแอต่อโรคพุ่มไม้กวาด เกษตรกรไม่นิยมปลูก

-เบี้ยวเขียวก้านอ่อน (เบี้ยวเขียวเขียงใหม่) ออกดอกและติดผลดี ผลขนาดใหญ่

### 3.2.4 แห้วหรืออีแห้ว

ทรงพุ่มกว้าง เจริญเติบโตแตกกิ่งก้านสาขาดี แต่ลำต้นไม่ค่อยแข็งแรง กิ่งเปราะหักง่าย ทนแล้งได้ดี เปลือกลำต้นเรียบสีน้ำตาลปนแดงเขียว ใบย่อยจำนวน 3-4 คู่ใบ ใบแก่สีเขียวเข้ม รูปร่างใบหอก ปลายใบเรียวแหลมและฐานใบแบบลิ้ม ขอบใบเรียบและเป็นคลื่นเล็กน้อย เป็นลำใบพินธุ์หนักคือ ออกดอกปลายมกราคมถึงกุมภาพันธ์ และเก็บเกี่ยวผลได้ประมาณกลางถึงปลายสิงหาคม ความยาวช่อดอก 15-30 เซนติเมตร ผลกลมแป้นและเบี้ยว ขนาดผลเฉลี่ยกว้าง 2.8 เซนติเมตร เปลือกผลหนาสีน้ำตาล มีกระสีคล้ำกระจายทั่วผล เนื้อหนาสีขาวขุ่น แข็งและกรอบ รสหวานหอม เมล็ดกลมแป้นสีน้ำตาลดำ ขนาดค่อนข้างเล็ก ผลผลิตเฉลี่ย 848 กิโลกรัม/ไร่ ลำใบพินธุ์แห้วแบ่งได้ 2 ชนิดคือ

- แห้วยอดเขียว ใบอ่อนหรือยอดสีเขียวชืด ใบยาวใหญ่ ผลกลมเบี้ยว เปลือกผลสีน้ำตาลอ่อน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 19 บริกซ์

- แห้วยอดแดง ใบอ่อนหรือยอดสีเขียวปนแดง ใบกว้างและยาวกว่าพันธุ์อื่น ออกดอกและติดผลง่ายกว่าแห้วยอดเขียว เปลือกผลสีน้ำตาล ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 22 บริกซ์

### 3.2.5 เพชรสาคร

ใบอ่อนสีเขียวปนแดง จำนวนใบย่อย 3-4 คู่ ใบย่อยกว้าง 4 เซนติเมตรและยาว 12 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียวปนเหลือง รูปร่างรีเล็ก ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมและฐานใบกลม ใบเป็นมัน จัดว่าเป็นลำไยทวายที่ออกดอกมากกว่าหนึ่งครั้งต่อปี ออกดอกครั้งแรกประมาณธันวาคม-กรกฎาคมและเก็บเกี่ยวได้ประมาณพฤษภาคม-มิถุนายน รุ่นที่สองประมาณกรกฎาคม-สิงหาคมและเก็บผลได้ประมาณธันวาคม-มกราคม ช่อดอกกว้าง 18 เซนติเมตรและยาว 30 เซนติเมตร จำนวนผลต่อช่อน้อยกว่า 10 ผล/ช่อ ผลกลมกว้าง 2.7 เซนติเมตร เปลือกบาง สีน้ำตาลปนแดง เนื้อนุ่มสีขาวฉ่ำน้ำ รสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 18-20 บริกซ์ เมล็ดกลมเป็นสีดำเป็นมัน กว้าง 1.3 เซนติเมตร

### 3.2.6 พวงทอง

ต้นมีทรงพุ่มขนาดกลาง ใบอ่อนสีเขียวปนเหลือง ใบรวมมี 4 คู่ใบย่อย ใบย่อยกว้าง 5 เซนติเมตรและยาว 15 เซนติเมตร ขอบใบและแผ่นใบเรียบ ใบรูปหอกกลับ ปลายใบเรียวแหลมและฐานใบกลม ใบเป็นมัน ออกดอกปานกลาง ช่อดอกขนาดใหญ่ กว้าง 14 เซนติเมตรและยาว 23 เซนติเมตร จำนวนผลในช่อผล 10-25 ผลและติดผลค่อนข้างแน่น ผลกลมเป็นกว้าง 2.8 เซนติเมตร เปลือกผลเรียบ สีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อหนา แน่น แข็ง สีขาวขุ่น รสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 22 บริกซ์ เมล็ดกลมสีดำ เป็นมันกว้างประมาณ 1.2 เซนติเมตร

### 3.2.7 เวียดนามหรือกระทุ่มแบน

เป็นลำไยพันธุ์ทวายที่นำพันธุ์มาจากประเทศเวียดนาม ลำต้นมีทรงพุ่มมีขนาดเล็ก มีข้อปล้องถี่ ลำต้นแข็งแรง เปลือกลำต้นเรียบสีขาวนวลปนน้ำตาล มีใบย่อย 5 คู่ ใบอ่อนสีเขียวปนเหลือง ใบแก่สีเขียวซีด ใบรีค่อนข้างกว้าง ขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบไม่บิดเป็นคลื่น ออกดอกง่ายและออกดอกดกมาก มักไม่เป็นฤดูและมากกว่า 1 ครั้งต่อปี ช่อดอกกว้าง 15 เซนติเมตรและยาว 30 เซนติเมตร เป็นพันธุ์เบา ซึ่งจากดอกบานถึงเก็บเกี่ยวผลใช้เวลา 4-4.5 เดือน ติดผลดก ผลในช่อมีขนาดค่อนข้างสม่ำเสมอ ผลขนาดค่อนข้างใหญ่ กลมและปลายผลป้านกลม เปลือกผลเรียบสีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อสีเหลืองน้ำผึ้งและแห้ง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 20-24 บริกซ์ เมล็ดสีน้ำตาลดำ กลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลางเมล็ดประมาณ 1.5 เซนติเมตร

### 3.2.8 ใบดำหรือกะโหลกใบดำ

เป็นพันธุ์ที่ออกดอกติดผลสม่ำเสมอเกือบทุกปี การเจริญเติบโตดี ทนแล้งและทนน้ำได้ดี แต่ขนาดผลเล็กกว่าพันธุ์อื่น เปลือกลำต้นเรียบ ใบอ่อนสีเขียวปนเหลือง ใบย่อยจำนวน 5 คู่ ใบย่อยกว้าง 5 เซนติเมตรและยาว 15 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียวคล้ำกว่าพันธุ์อื่น ขอบใบเป็นคลื่น ปลายใบเรียวแหลมและฐานใบกลม ใบรูปร่างหอกกลับ บางเป็นมัน ช่อดอกกว้าง 14 เซนติเมตรและยาว 23 เซนติเมตร จำนวนผลในช่อผล 10-25 ผล เป็นพันธุ์กลางคือออกดอกปลายธันวาคมและเก็บเกี่ยวผลได้กลาง

กรกฏาคมถึงต้นสิงหาคม ผลค่อนข้างกลม ขนาดผลกว้าง 2.8 เซนติเมตร เปลือกหนาทำให้ทนทานต่อการขนส่ง ผิวขรุขระสีน้ำตาลปนเขียว เนื้อสีขาวขุ่นและฉ่ำน้ำ รสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 20 บริกซ์ เมล็ดกลมดำเป็นมัน

### 3.2.9 แดงหรืออีดแดง

การเจริญเติบโตปานกลาง ต้นมีทรงพุ่มกว้างพอสมควรว กิ่งเปราะหักง่าย ไม่ทนแล้งหรือน้ำท่วม เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาลเข้ม ใบอ่อนสีเขียวปนเหลือง จำนวนกุ่มใบย่อย 3-4 กุ่ม ใบย่อยกว้าง 5 เซนติเมตร และยาว 13 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียวปนเหลือง ใบเรียบ ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมและฐานใบแบบลิ้ม ออกดอกและติดผลค่อนข้างสม่ำเสมอทุกปี ช่อดอกกว้าง 22 เซนติเมตรและยาว 31 เซนติเมตร เป็นลำไยพันธุ์กลางที่ออกดอกธันวาคมและเก็บเกี่ยวได้กลางกรกฏาคมถึงต้นสิงหาคม ผลกลมขนาดใหญ่ ปานกลาง กว้าง 2.6 เซนติเมตร เปลือกผลเรียบสีน้ำตาลปนแดง เนื้อหนานปานกลาง สีขาวครีม เนื้อเหนียวและฉ่ำน้ำ ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 17 บริกซ์ มีกลิ่นคาวคล้ายกำมะถัน เมล็ดป้อมค่อนข้างใหญ่

### 3.2.10 เหลืองหรืออียเหลือง

เป็นลำไยกลุ่มกะโหลก ต้นมีทรงพุ่มค่อนข้างกลม ใบย่อยกว้าง 5.8 เซนติเมตรและยาว 19.6 เซนติเมตร ใบด้านบนมีสีเขียวเข้มแต่ด้านล่างมีสีเขียวอ่อนกว่า ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบและเป็นคลื่นเล็กน้อย ออกดอกติดผลดี ผลค่อนข้างกลม ขนาดผลกว้าง 2.3 เซนติเมตร เปลือกผลมีสีน้ำตาลอมเหลือง เนื้อสีขาวขุ่น หวานปานกลาง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ประมาณ 15 บริกซ์ เมล็ดกลมมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.4 เซนติเมตร

### 3.2.11 สายน้ำผึ้ง

มีทรงพุ่มขนาดกลาง ใบอ่อนสีเขียวปนน้ำตาล ใบย่อย 4 กุ่มใบ ใบย่อยกว้าง 4.4 เซนติเมตร และยาว 11.6 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียวเข้ม รูปร่างรีค่อนข้างใหญ่ แผ่นใบย่น ขอบใบเรียบ ปลายใบมนและฐานใบลิ้ม เปรอร์เซ็นต์ออกดอกปานกลาง จำนวนผลต่อช่อ 10-25 ผล ผลกลม เปลือกผลเรียบ สีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อขาวปนเหลือง เนื้อแน่นกรอบ รสหวานหอม เมล็ดกลมขนาดเล็ก

### 3.2.12 ปูมาตินโถ่ง

เปลือกลำต้นเรียบ ใบอ่อนสีเขียวปนเหลือง ใบย่อยจำนวน 4 กุ่ม ใบย่อยกว้าง 4 เซนติเมตร และยาว 13 เซนติเมตร ใบแก่สีเขียว แผ่นใบเรียบและขอบใบเรียบ เปรอร์เซ็นต์ออกดอกปานกลาง ช่อดอกกว้าง 13 เซนติเมตรและยาว 22 เซนติเมตร ผลกลมเป็นขนาดใหญ่ เปลือกผลเรียบสีน้ำตาลปนแดง เนื้อสีขาวขุ่นปนเหลือง เนื้อแห้งและแน่น รสหวานหอม เมล็ดกลมและแบนข้าง สีน้ำตาลดำ เป็นพันธุ์ที่อ่อนแอต่อโรคพุ่มไม้แก้ว

### 3.2.13 ลำไยเถา

มีทรงพุ่มขนาดเล็ก เปลือกลำต้นเรียบ ใบอ่อนสีเขียวปนน้ำตาล ใบแก่เป็นมันและสีเขียวเขียวปนเหลือง แผ่นใบย่น ขอบใบเป็นคลื่น ปลายใบเรียวแหลม ฐานใบลิ้ม จำนวนผลในช่อผลน้อยกว่า 10 ผล ช่อผลกว้าง 20 เซนติเมตรและยาว 27 เซนติเมตร ผลกลมกว้าง 2.8 เซนติเมตร เปลือกผลเรียบ สี

น้ำตาลปนเขียว เนื้อสีขาวขุ่นปนเหลือง เนื้อนิ่มและฉ่ำน้ำ ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 20-24 บริกซ์ เมล็ดกลมสีน้ำตาลดำ

### 3. 2.14 ลำไยกระดุก

เป็นลำไยพื้นเมือง มีทรงพุ่มขนาดใหญ่ เปลือกลำต้นเรียบ ใบรวมมักมี 4 คู่ใบ ใบแก่สีเขียวเข้ม แผ่นใบและขอบใบเรียบ ออกดอกปลายช่จนวาคมถึงต้นมกราคม เก็บเกี่ยวได้ประมาณกลางกรกฎาคมถึงต้นสิงหาคม ผลเล็กกลม เปลือกหนาขรุขระสีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อบางสีขาวขุ่น เนื้อฉ่ำน้ำ รสหวาน ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 19 บริกซ์ เมล็ดใหญ่สีน้ำตาลดำ

### 3.2.15 ดอเบอร์รี่ 13

เป็นต้นลำไยพันธุ์ดอที่กรมวิชาการเกษตรคัดเลือกจากสวนเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงรายและพะเยา โดยคัดเลือกต้นที่ออกดอกติดผลสม่ำเสมอติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี ผลมีขนาดใหญ่ เนื้อหนาและรสชาติดี ต้นพันธุ์นี้มีใบอ่อนสีเขียวปนแดง ใบแก่สีเขียวเข้ม ขอบใบเรียบเป็นคลื่น รูปร่างใบรี ปลายใบมนและฐานใบกลม จำนวนคู่ใบย่อย 3 คู่ ออกดอกคก ช่อดอกกว้าง 16 เซนติเมตรและยาว 23 เซนติเมตร ติดผลดกคือ 25-50 ผล/ช่อผล ผลกลมแป้น ขนาดผลในช่อค่อนข้างสม่ำเสมอ รูปร่างรีค่อนข้างกว้าง เปลือกผลเรียบสีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อสีขาวขุ่น นุ่มและฉ่ำน้ำปานกลาง รสหวานหอม ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ประมาณ 21 บริกซ์ เมล็ดแบนด้านข้างสีน้ำตาลดำ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.4 เซนติเมตร

ตารางที่ 1 ช่วงเวลาออกดอก เก็บเกี่ยวผลและคุณสมบัติพิเศษของลำไยบางพันธุ์

พันธุ์	การออกดอก	การเก็บเกี่ยวผล	คุณสมบัติพิเศษ
ดอ	ปลายธ.ค.-ม.ค.	ปลายมิ.ย.-ก.ค.	เก็บผลได้ก่อนพันธุ์อื่น
สีชมพู	ปลายธ.ค.-ม.ค.	ปลายก.ค.-ส.ค.	เนื้อสีชมพูเรื่อๆ รสชาติดี
เขียวเขียว	ปลายม.ค.-ต้น ก.พ.	กลางส.ค.-ต้นก.ย.	เก็บหลังพันธุ์อื่น เปลือกสีเขียว รสชาติดีมาก
แก้ว	ปลายม.ค.-ต้น ก.พ.	กลางส.ค.-ต้นก.ย.	เนื้อแน่น กรอบ รสชาติดี
ใบดำ	ปลายธ.ค.-กลางม.ค.	ปลายส.ค.-ต้นก.ย.	ทนแล้งและทนน้ำ ออกดอก สม่ำเสมอทุกปี
อีแดงกลม	กลางม.ค.-ปลายม.ค.	ต้นส.ค.-ปลายส.ค.	เก็บไว้บนต้นได้นานกว่าพันธุ์อื่น
เพชรสาร	ธ.ค.-ม.ค.(ในฤดู)	ปลายก.ค.-ส.ค.	ออกดอกทวายและมากกว่าหนึ่ง ครั้งต่อปี
	ก.ค.-ส.ค.(นอกฤดู)	ปลายธ.ค.-ม.ค.	



